

37

D. D.

SPECIMEN ACADEMICUM,
DE
**FUNDAMENTO
CULTUS DIVINI,**
Occasione dicti Mal. I: 6.

QUOD

Consensu Ampliss. Facult. Philos. in Illustri, quod Aboë
floret, Athenæo.

PRÆSIDE
MAXIME REVERENDO atq; CELEBERRIMO VIRO,
D: NO ISAACO ROSS,
S. S. L. L. PROFESS. REG. & ORD.

Publicæ disquisitioni modeste subjicit,
ABRAHAMUS LAVONIUS,
WIBURGENSIS,

IN AUDITORIO MAJORI D. V. DIE XV. DECEMBER.
ANNO MDCCLXII.

H. A. M. S.

A B O Æ,
Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

Ex libris Collectoren Cyprini

VIRO Admodum Reverendo atque Preclarissimo
D: NO ABRAHAMO
LAVONIO,

PASTORI Ecclesiarum quæ DEO in Nylost, & Sæminge col-
liguntur, meritissimo, PARENTI INDULGENTISSIMO, omni
filiali cultu ad cineres colendo.

Liberos parentibus innumera debere, quisque facile de-
prehendit, qui modo sui ipsius non plane est igna-
rus. Hic enim omnia concurrunt, quæ unquam homi-
nem homini obstrictum reddere possunt. Si jam ego pa-
ternum illum affectum & favorem prorsus singularem,
quo, PARENS DILECTISSIME, a teneris, ut ajunt ungvi-
culis, memet es complexus, maximaque & innumera il-
la beneficia, quibus nullo non tempore me cumulasti, con-
siderare voluerim: nullum certe verborum apparatum in-
venio tantum, ut ad eadem juste prædicanda sufficeret.
Tu enim, PARENS INDULGENTISSIME, non solum quæ ad
vivendum, verum & quæ ad bene vivendum facerent,
larga manu & ultra proprias fere vires suppeditasti; ut
nunquam ne votis quidem aliquid expetere potuerim, cu-
jus non mox factus sim compos. Sic non solum
domi singulis, quæcunque necessaria aliqua ratione vide-
rentur, mihi subvenisti; verum & quo longius domo ab-
esse mihi licuerit, tanto etiam plura majoraque semper

me

me comitata sunt, affectus paterni nunquam satis laudandi, documenta. Quid loquar de consiliis, adhortationibus & praeceptis illis paternis saluberrimis, quibus juventutem meam formasti? Quid de maximis illis summis, quibus nunquam pepercisti, modo quacunque ratione ad mentem in studio virtutis & literarum imbuendam tenderent. Imo quod magis est, meam felicitatem meaque commoda Tuis duxisti cariora. Hæc igitur omnia cum mecum volvo, facile percipio me **TIBI PARENTIS INDULGENTISSIME**, post **DEUM**, totam meam felicitatem per omnia debere. Pro tot tantisque beneficiis, cum ac par esset, gratiam referre non possum, hoc **TIBI** offero munuscum in animi gratissimi, pietatisque ardentes tissimæ tesseram. Has igitur ruditis meæ Minervæ primicias, sereno & benigno vultu suscipere digneris, bumillimus oro & obtestor. Meum erit **DEUM O. M.** supplex venerari, precibusque indefinenter rogare calidissimus, dignetur **TE PARENTIS OPTIME**, ad ultimos mortalitatis terminos salvum & sospitem omnisque felicitatis flore ornatum, servare. Ut sic ecclesia, cuius tam fidelem gesisti curam, emolumentum, Tuique unicum suum in his terrenis solatum & fulcrum, sero desiderent. Sic ex intimis cordis recessibus vovet, semperque vovebit

SVAVISSIMI NOMINIS PATERNI

**filius obedientissimus
ABRAHAMUS LAVONIUS.**

AUCTORI PEREXIMIO;

Amico suo honoratissimo.

Quum conamina ancipitia audacioribus quoque formidinem iniciere so-
leant, ita ut de exitu metuentes animum scipiuscule abiificant; Non
possum non Amico savissime animi tui magnitudinem vehementer
admirari, qui tam animose & audacia plusquam Herculea in arenam de-
scendis Palladiam, tamque intrepide certamen cum Musis institutre haud du-
bitas. Sed quid miror? Scio enim Te in officinis Musarum nitidissime esse
expolitum omnibusque ingenuis artibus ita versatum ut excellas. Scio Te
palæstra Litteraria militem esse exercitatisimum, Scio præterea Te, dum
genuinum Cultus Divini fundamentum evincere conaris, de justa dimicare
causa. Hinc Victor jam ante pugnam haberis.

Campus mihi hic esset exoptatissimus in laudes tuas meritissimas dignis
præconiis celebrandas, excurrendi; Sed præterquam quod omni meo præ-
coniio efficere non possum, ut claritati Tua majus quippiam splendoris ad-
datur, vetat id amicitia quæ nos conjungit arctissima, prohibet Tua mode-
stia. Non ergo plura de præclaris ingenii Tui dotibus commemoro, de
quibus abunde satis præfesa Tua loquitur dissertatio. Ipsa etiam Minerva,
totaque cohors novem Scorum admiratione affecta Tuam jam probat eru-
ditionem.

Omitto mores Tuos candidissimos, qui suo splendore omnium adfi-
ciunt oculos. Unicum tantum leviter attingam Tuum nempe in me a-
morem, Tuamque erga me benevolentiam, quam ut publice testatam red-
dam jubet officium, efflagitat gratus animus. Si quid unquam amicus a-
mico debuit, ego profecto Tibi debeo! Tot enim Tua sunt in me benefi-
cia, tot amicitiae documenta, quot sunt illæ horæ quibus familiaritate Tua
savissima uti mihi licuerit. Hunc Tuum in me animum tam propensum,
tam promptum, tam candidum agnosco libenter, amplector & oscular, si
vero gratiam ut vellem referre non possum, fortunæ id imputare velis, ro-
go. Dignus es, qui a me quousque hujus animi, corporisque manebit co-
pula, redameris. Nullum mihi frequentius erit votum, quam ut Tua vo-
luntati semper obsecundet fortuna, & omnia Tibi ex animi sententia con-
sequantur. Sic magis ex animo quam calamo applaudere voluit

Tuus ex affe

SIGFRID. AUGUST. CALONIUS.

ALINOVATI SUMAHORIA

A. A. L.

§. I.

Ea jam est mortalium natura & conditio, ut summam DEI bonitatem sapientiam & omnipotentiam, vix in ullo earum, quæ vastum hoc universum capit & continet, rerum ambitu, quæque ipsorum quotidie obversantur sensibus considerare, ne dum, qua decet, pietate animique submissione admirari & venerari queant; immo quod magis est, quo pluribus & majoribus indies maestantur & cumulantur beneficiis eo ingratior reddatur mens, magisque a summo Datore aliena. Deplorandæ hujus veritatis, tot evidentissima certissimaque dantur testimonia, ut neminem, qui debita cum attentione res mundanas, hominumque vitam con-

A

tem-

2

templari, vel etiam sacras literas inspicere voluerit, dubitare finant. Sic nulla unquam gens, in toto Vet. Test. plura majoraque, & in mundanis & spiritualibus, experta est bonitatis & clementiae Divinæ documenta, quam populus Judaicus. Quis vero magis a DEO alienam & remotam servavit mentem? Judæi enim, qui peculium erant DEI; quos DEUS ab una calamitate post alteram admiranda ratione liberavit & eripuit; quibus legem suam concessit; terram hostium in possessionem dedit; penes quos solennem nominis Sui cultum instituit; quibus Se Ipsum Regem, ceu potentissimum adversus omnia mala tutorem exhibuit; quorum denique infirmitati variis modis succurrit: minime tamen horum omnium beneficiorum memores, maxime ingratum & rebellem in DEUM foverunt animum. Quapropter & DEUS, justissimo Suo consilio, illos in manus hostium suorum reliquit; ut quemadmodum ante VIII. fere secula a servitute Ægyptiaca fuerant liberati, sic exorta & per quædam secula jam continuata regni Israëlitici divisione, una pars in captivitatem Assyriacam, & altera II. fere licet non integra secula post, in Babyloniam duceretur. Quod ad hos attinet captivos, qui & proprie Judæi vocabantur, singuli-
ri DEI gratia & promissione Jer. XXIX: 10. sub imperio Cyri Persarum regis, a captivitate Babylonica liberabantur, veniaque illis publica auctoritate concedebatur, ad terram suam, LXX annis in captivitate elapsis, iterum redeundi. Omnia quo-
que

que acceperunt vasæ & instrumenta, tam aurea quam argentea aliasque generis, quæ ad solennem & ritualem illum DEI cultum pertinebant, quæque vastato templo Hierosolymitano priori, Nebucadnezar vi ablata Babylonem secum duxit. Efr. I: 7-15. Deinde Cyrus quoque non solum permisit, sed & Judæis domum redeuntibus firmiter persuasit, ut templum Hierosolymitanum eversum & deletum de novo extruerent, solennemque DEI cultum iterum instituerent. Cum vero venia sic ipsis concessa opus adgressi fuerunt, & fundamenta templi secundi jecerunt, a Samaritanis regionis incolis ab incepto opere impediebantur. Hi etenim variis moliminibus, non solum sub regimine Cyri, remoram injecerunt, verum & diu post eum, sub imperio aliorum Persiæ regum, eo rem perduxerunt, ut tandem impio & fraudulentio consilio, ab Arthesasta eo tempore clavum regni Persici tenente, publico edicto & violenta manu sacrum hoc opus prohiberetur. Sic ab opere cessarunt Judæi una cum senioribus Efr. IV: 24 cujus tam læta fecerant initia Efr. III: 10. 11. donec a Dario Hystraspide publico nomine veniam impetrarent, opus illud tamdiu interceptum rursum aggrediendi. Fiebat vero hoc anno regiminis Darii II:o Efr. IV: 24. qui & variis modis cœpta Judæorum promovit Efr. VI: 6--9. Sic opus consummarunt VI:to anno regiminis Darii. Quis hicce Darius præcise fuerit, inter eruditos non convenit, præsertim cum reges in S. Scriptura nominati, ab auctoribus

profaniis aliis insigniantur nominibus. Hinc quidam Artaxerxem Longimanum, quidam Darium Nothum, & alii Darium Hystaspidem hoc loco intelligi volunt; quæ omnes sententiæ, uti suos habent patronos, ita haud spernendis rationibus sunt innixæ. Omnia autem videtur verissima eorum sententia, qui Darium Hystaspidem hic intelligunt, quam & nos adoptavimus, quippe illa tam nexui totius historiæ, quam Prophetiæ Danielis C. IX: 24. optime convenire videtur; quam & tueruntur Budd. in *Allgem. Hist. Lexicon T. II.* p. 720. Michaëlis in *Bibl. Hebr. præf. ad Mal. §. 5.* & *Chronologia præmissa Bibl. Svec. editæ Anno 1742.* p. 195. Post hunc Darium, Artaxerxes Longimanus Judæis impensæ favit, & murorum urbis restorationem per Esram & Nehemiam adjuvit *Esr. VII:* & *Nehem. II:* & seqq. Sic Judæis nihil deerat; a captivitate erant liberati; solennem nominis DEI cultum, Hierosolymis ceu metropoli sua restituta, celebrabant; variisque beneficiis a DEO, per nominatos Persiæ Reges, cumulabantur. Horum vero singulorum, ex avita sua consuetudine, paulatim obliviisci cœperunt, & ab illa, quam sanctior religio postulavit, vitæ & morum integritate, ad vitia & scelerata sensim deflectere, donec iis tandem penitus immergabantur. Quemadmodum vero DEUS antea, licet innumeris Eum offenderint modis, faciem suam ab illis non prorsus avertit; verum per Prophetas & Sacerdotes, ad Sui agnitionem sæpius immo sæpiissime adhortatus est: ita & ultimo per Prophe-

phetam Malachiam, beneficia illis præstita in memoriam revocat, perversumque & depravatum nominis Sui cultum illis exprobrat, ad quem tamen sancte servandum eos maxime esse obligatos ostendit, *Mal. I: 6.* qui etiam est locus, quem paucis explicandum nobis proposuimus, & occasione cujus materiam in rubro citatam elegimus. Faciles largimur, sufficientem ejus expositionem virium nostrarum imbecillitatem longe excedere; quum vero materia & dignissima sit & utilissima; veritatem quippe nobis proponit, ad quam agnoscendam manuducit ratio, & in quam tota resolvitur Scriptura: meditationes qualescunque tot licet doctorum virorum scriptis jam complexas, adiicere voluimus. Ut igitur B. L. hos nostros conatus benigne excipias, & in meliorem interpreteris partem, qua par est observantia rogamus.

§. II.

Antequam vero proprius ad ipsum institutum accedamus, paucissima de historia Malachiæ edifferere e re haud erit alienum. Quocirca consideranda nobis veniunt *nomen Prophetæ, tempus & synchronismus eius, atque argumentum scribendi.* Nomen *Malachiæ* descendit a radice apud Hæbræos obsoleta, apud Arabes vero & Æthiopes superstite מָלְךָ מִשְׁתַּחֲתָה, unde sic מָלְךָ מִשְׁתַּחֲתָה vi vocis denotat missum, legatum vel nuncium & respondet Græcorum αγγέλων vid. *Stock. Clav. L. S. V. T. p. 583.* Hinc etiam *Oriogenes* existimavit eum fuisse Angelum, sive cœlestem

item quendam genium incarnatum vid. Budd. Allgem: Hist. Lex. T. III. p. 364. cuius sententiae absurditatem dudum demonstrarunt plures, & ex sequentibus patebit. Affixum voci *iod parag.* respectum habet ad ipsum Dominum h. e. יְהוָה cuius erat legatus seu nuncius, & cuius mandato atque instinctu suum absolvit munus. Utrum nomen hoc סַלְאַכִי appellativum sit an *proprium* non una omnium est sententia. Priorem tuentur LXX interpres, qui nomen hoc commune existimantes, in principio libri sic vertunt: Εν οὐετῇ ἀγγέλῳ αὐτῷ vid. Grot. in annot. plur. Doct. viror. T. III. p. 1566. Hanc sententiam quoque arridere Vitrinæ viro cæteroquin doctissimo ostendit Mich. in Bibl. Hebr. pref. ad Mal. §. 1. Posteriorem plurimi adoptant; quæ & a veritate eo minus videtur aliena, quo certius in S. Scriptura, quamplurima nomina propria a muneribus vel aliis circumstantiis desumpta, occurrant. Sic Salvator noster in secula Benedictus, ab Angelo nativitatem Ejus Mariæ annunciant, vocatur *Iesus*, Luc. I: 31. cfr. Matth. I: 21. Abraham, Gen. XVII: 5. *Isaac*, Gen. XXI: 4. 6. Sic etiam *Jacobus*, postquam colluctatus erat cum Filio DEI, vocatus est *Israël* in memoriam luctæ, Gen. XXXII: 28. ut plura exempla in quibus rationem denominationis vel ab officio vel alia quadam circumstantia petitam diserte adfert S. Scriptura, taceamus. Quod ipsum *tempus*, quo vixit Propheta Malachias, attinet, certo idem definire admodum est difficile. Quod post liberationem Judæorum a captivitate Ba-

by-

bylonica, librum suum consignaverit, nullum est dubium. Templum Hierosolymitanum secundum, murosque urbis ejus tempore plene fuisse restauratos, certo concludi posse existimamus ex ejus Cap. III: 1. ubi clarissime templum nominatur; & præterea inde, quod de dirutione murorum nullam iniiciat mentionem, sed tantum beneficia Divina extollat, Judæisque ingratam eorum mentem, in varia delicta atrociaque scelera erumpentem, exprebret. Prophetam nostrum haud multa secula ante natum Christum vixisse, clare satis videtur ab argumento scribendi, infra ad calcem hujus §:phi dicendo. Unde simul uti etiam ex jam allatis patet, eum non fuisse *Ezram*, ut quidam Hæbræorum & antiquorum *Patrium* voluerunt. Præterea *Ezra* nusquam vocatur Propheta vid. *Grot.* in annot plur. doct. viror. T. III: p. 1556. Maxime nobis hac in re arridet sententia *Calovii* & *Vitrinæ*, qui Malachiæ ætatem ad ultima *Nebemiae* tempora, sive alterum ejus ex Persia in Canaan redditum, qui constigit anno XXXII. regiminis Artaxerxis Longimanus Neh. XIII: 6. extendunt. Vaticinante enim Propheta Cap. I: v. 8. Politarchum suum habebant Judæi, & ex historia constat, post Nehemiam alium principem Judæis non præfuisse. vid. *Mich. Bibl. Hebr. præf. ad Mal.* § 3. Ex his ergo jam adductis si accuratius ætatem Prophetæ definire voluerimus, sequitur eum IV. integra secula & quædam decennia ante natum Christum vixisse. Propheta noster erat typus Christi & illum quodam modo præfiguravit.

ravit. Quemadmodum enim nomen ejus denotat Angelum, prædixit de Angelo fœderis, ultimus fuit Propheta & quasi sigillum omnium vaticiniorum canonicorum V. T. unde & communi, apud Ebraeorum Doctores, nomine חותם התורה (sigillum legis) appellatus: ita & Christus est & vocatur magnus ille *Angelus fœderis*, quia in mundum est missus ad annunciatum & confirmandum fœdus Divinum; per Eum tempore novissimo locutus est DEUS Ebr. I: 2. omnia quoque vaticinia, quæ de Messia venturo in V. T. erant prædicta, adventu suo implevit.

Argumentum scribendi quod attinet, commode in duas partes potest dispesci, quarum una *legalis* altera *Evangelica*. *Illa* considerari potest & in *specie* & in *genere*. Sie in *specie* Sacerdotibus exprobrat pollutum & perversum nominis Divini cultum, consistentem in mancarum, cœcarum & impurorum victimarum oblatione, segnitie in officio & immundicie vitæ. In *genere*, omnium ingratitudinem in DEUM Benefactorem Suum, & gravia illa peccata, quibus se contaminavit populus Judaicus perstringit; utpote connubia cum exteris & peregrinis, propriarum uxorum temeraria repudia, fœderis Divini cum Patribus initi fractionem, & præfractam eorum contumaciam. Ne vero penitus de auxilio & gratia Divina desperarent, in parte *Evangelica* promissiones de *Messia* & *præcursore* Ejus *Johanne* nomine *Eliæ* insignito, ceu brevi venturis, subjungit, ut sic ad seriam pœnitentiam perduci, puri-

puritatemque cultus Divini servantes, gravissima supplicia, improbos certo mansura, effugere possint.

§. III.

Dictum, cuius explicationem nobis proposuimus, in textu originali his profertur verbis : בֶן יָכִיר אָב וְעַבֶר אֲדֹנֵי וְאֶם־אָב אֲנֵי אֵיה כְּבוֹד וְאֶם־אֲזֹנוֹת אֲנֵי אֵיה מְרוֹאֵי אָמֵר וְהַחֲזָבָות &c. Quo in loco cum ipsæ voces nihil habeant difficultatis, ad sensum illius eruendum nosmet conferimus. Quocirca observanda veniunt duo momenta. 1:o Connexio verborum in hoc dicto occurrentium cum antecedentibus & consequentibus & 2:o nervus argumenti hoc dicto propositi. Quod ad prius attinet, illi quos Propheta hoc loco præsertim alloquitur, fuere duæ illæ tribus Juda & Beniamin (quæ & proprie Judæi vocabantur) una cum Levitis & qui ex X tribubus, h. e. Regno Israëlis his se adsociarunt ; ceu hoc colligi potest ex Efr. I: 3, VII: 13. cfr. Efr. VI: 16. Neh. XII: 47. Hos jam Propheta ad rationalem & sincerum DEI cultum excitaturus, demonstrat amorem DEI singularem erga eos. Quod præsertim argumentum desumit ex collatione inter Jacobum & Esaum instituta C. I: 2. Quemadmodum enim hi fratres erant gemelli unius patris Isaaci filii ; & Esaus erat major natu, ut omnis benedictio jure nativitatis potius ad eum ejusque posteritatem pertinere videatur, tamen singulari DEI providentia factum est, ut quum Esaus jus primogenituræ Jacobo concessisset,

set, etiam sic benedictio Divina ad hujus potius,
 quam illius posteros, transferretur. Atque sic DE-
 US speciali modo Judæos seu posteros Jacobi, qui
 ob excellentiam Israëlitæ vocantur, dilexit, poste-
 rosque Esaui illis postposuit. Quamobrem & DE-
 US illos non solum e captivitate Babylonica libera-
 tos in terram sanctam reduxit, ut illic hæreditate
 divinitus concessa fruerentur; verum & templum
 urbemque iis restituit. Posteritatem autem Esaui
 v. 3. & 4. quæ per Edom sive Idumæos hic intelli-
 gitur deseruit, Obad. v. 18. cfr. Gen. XXV: 30. Jer.
 XLIX: 17. quamobrem nec unquam a captivitate
 sua liberabantur. Cum enim terra eorum post de-
 populationem Judææ & Hierosolymorum a Nebu-
 cadnezare erat devastata, ipsique in captivitatem
 ducti, talis quoque status ipsorum deinceps perman-
 sit. Et quamvis ea quæ deleta & desolata erant,
 restituere voluissent, DEUS tamen id ipsis non per-
 misit, verum eos reprobavit, Mal. I: 3. cfr. Rom.
 IX: 13. non quidem *absolute* sive in æternum, sed
comparative, qua posteros Jacobi. Sic tota eorum
 regio destituta incolis, Draconum siebat domicili-
 um; quippe qui solitudines sectantur; unde & Pro-
 phetæ urbibus populosissimis extremam desolatio-
 nem minantes, easdem Draconum domicilia futu-
 ras, sive ab illis habitandas fore prædicunt. Sicut
 eadem loquendi formula de eversione urbis Baby-
 lonicæ adhibetur Jes. XIII: 22. Jer. LI: 37. Horum
 exemplo jam Judæi discere debuerant Majestatem
 Divinam juste venerari & devota mente colere.

2:o Nervum argumenti quod attinet, Propheta hic a minori ad majus concludens illa adhibet motiva, quæ cuivis homini, quam primum ad reflexivam pervenit cognitionem, velut in sensu incurruunt, fortissimaque videntur & maxime stringentia; ea-que ad majorem dictis emphasis conciliandam ex-
clamativa oratione proponit, acerrimam simul ex-
probrationem complectente. Argumento, quod *κατ' αὐτοὺς* vocant Logici, eos obligationis suæ convin-
cit: a filio enim & servo cum exposcerent debitum reverentia cultum Patres & Domini, quidni ipsi DEO & Patri & Domino suo eundem praestare de-
berent. Quocirca attentionem meretur, quod in plurali numero de se ipso loquentem inducat Pro-
pheta Dominum DEUM: אָנֹכִי אֶרְאָנִים (si Domini Ego sum) Mirari certo con-
venit, neminem interpretum, quantum quidem mi-
hi videre licuit, ad singularem hanc emphasis ad-
tendisse. Si quis personarum in Essentia Divina pluralitatem hac vocum constructione innui dixe-
rit, eum sua sententia faciles abundare patimur.
Nos vero hoc ipso triplicem illam relationem in
qua DEUS Regem & Dominum humani generis
se esse demonstravit & demonstratus est; nim: in
regno potentiae per creationis & conservationis ne-
gotium; in *regno gratiae* per Redemtionem & libe-
rationem a hostibus spiritualibus; & denique in *re-
gno glorie* per actualem æternæ beatitudinis colla-
tionem, indigitari firmissime nobis persvasum ha-
bemus; sed hæc velut in transcursu. Quod filius

patrem honorare debeat non solum naturali lege
 præceptum est, verum & in promulgatione legis
 moralis a DEO expresse repetitum Exod. XX: 12.
 Servum etiam esse obligatum ad debitum honorem
 Domino suo exhibendum facile quisque videt; qui
 statum hunc adventitium vel aliquali cum adten-
 tione considerare voluerit. In contractibus enim
 servilibus de præstando convento labore, pro con-
 venta mercede, cum conditio domini sit melior,
 patet servum ad reverentiam Domino pro ratione
 dignitatis exhibendam teneri, & si in officio pec-
 caverit hujus correctioni esse obnoxium. Ut &
 satis patet ex Eph. VI: 5. Ex duplii igitur fonte
 Propheta jam motiva desumens eo majorem esse
 obligationem ostendit. Quemadmodum enim DEUS
 & est Dominus communi jure creationis & Pater
 ob singularia & maxima illa beneficia, quæ ipsis
 præstítit, quorum in antecedentibus fecimus men-
 tionem: Ita Eum quoque colere debebant, aut ut
 filii ex amore, aut ut servi ex timore & metu
 Sed neutrum fecerunt, contra omnem legem, Be-
 nefactori suo & quidem Maximo malam referentes
 gratiam; tanta enim erat contumacia eorum, ut
 nec Patris dulcedine nec Heri ferulis flecti possent vid.
M. Poli Lond. Synops. Crit. & al. comment. Script.
Vol. III. p. 2051. Totalem hunc officiorum sibi de-
 bitorum neglectum, interrogatione exprobratoria,
 quæ maximum orationi pondus addit, proponit
 DEUS O. M. quo fortius eos commoveat ad pœ-
 nitentiam. Præterea נִנְבָּא involvit absentiam per-
 sonæ

sonæ vel rei cuiusdam vid. Stock. Cl. L. S. V. T.
 p. 49. hinc idem designat ac *nullibi*, ceu hujus vocabuli singulare occurrit exemplum Job. XX: 7. Apposite admodum ad rem J. Rauppius hunc In modum: *Adeo nullum mihi defertis benorem ut si quis diligentissime querat, nihil tamen inveniat, & licet vestra impudentia in responsando ac negando sit maxima supra Mal. I: 2. & infr. v. 7. hic tameu obmutescere cogimini, nec habetis quod reponatis vid. ejus comment. Synopt. in Proph. min. p. 459.* Præsertim vero & expressis verbis Spiritus Sanctus per Prophetam hic alloquitur & accusat Sacerdotes, quippe qui pietatis duces & corrupti cultus vindices esse debuissent, in id electi & constituti; suum tamen officium non solum neglexerunt, sed & eo processerunt audaciæ & impietatis, ut primi essent ad DEUM despiciendum & præcipui in omni pollutionis genere. Et his in explicationem dicti breviter præmissis, ad fundamentum religionis erendum properamus, quod in quo contineatur, licet ex loco hoc scripturario quam evidentissime pateat, ut post videbimus, in id tamen paullo curatius inquirere non pœnitabit.

§. IV.

Quemadmodum omnes res quæ in toto systemate mundano existunt, contingentes sunt & finitæ: ita quoque easdem creatrici DEi bonitati suam debere originem planissima est veritas, quam neminem neque ipsum vel perficitissimæ frontis Atheum in

3 2 14

dubium vocare posse existimamus. Quot igitur
jam vel levissima & minutissima nobis occurant
objecta, tot omnino stupendi Artificis exstant te-
stes. Eleganter sic dixit Aug. Pfeiffer in suo Antim.
Libr. II. C. I. p. 10. II. Seh versichert / so viel Wd-
gelein in den Lüfften so viel Sänger; so viel Thiere
in allen Klüfften / so viel Redner; so viel Würmlein
in und auff Erden / so viel Prediger der Gottheit
des Schöpfers: So viel Blümlein in Gärten und
Wäldern / so viel Characteren und Schriften; so
viel Gräßlein in den Feldern / so viel Jungen; so viel
Bäumlein / so viel Zeugen sehn auffzubringen: Auff je-
dem Blättlein / Gräßlein ja Steinlein steht gleichsam
mit Güldenen Buchstaben geschrieben: G D E T G D E T
hat uns gemacht/ und nicht wir selbst / seine Allmächtig-
e Hand ist an uns geschäftig gewesen. Et levis est
cespes, qui probet esse DEUM.

§. V.

Cum vero jam qua existentiam a DEO de-
pendeant res creatæ, fieri aliter nequit, quam ut
etiam qua ejusdem existentiæ continuationem vi-
riumque agendi sustentationem ab eadem caussa
dependeant. Posito enim quod existentia donatæ
propria vi perdurarent, & agendi vires sibimet
ipsis acceptas referre possent, tunc ens dependens
fieri posset independens; quod ob contradictoriam
harum idearum oppositionem omnino implicat.
Adeoque cum in creaturis præsertim considerari &
possint & debeant hæc tria: *existentia* nim. *vires*
egen-

*agendi & actiones, hæque omnes providentiaæ Divinæ
substant: tribus quoque illa qua ipsa objecta absolvitur
actibus, conservatione scilicet concursu & gubernatione.*

§. VI.

*Conservatio est actus DEI ad extra, quo rebus
creatis datur, ut in existendo perseverent vid. Wall.
Pren. Th. P. II: §. 6. Quemadmodum omnes res a
liberrima DEI voluntate pendent, illique soli suam
existentiam debent (§. IV). & continuationem exi-
stentiæ ex nullo alio fonte derivare possunt (§. V.)
ita conservatio æque ac creatio est actus solius
DEI. Hinc prono fluit alveo, remota conservatio-
ne Divina, creatureas in pristinum nihil relapsuras.*

§. VII.

*Concursus est influxus DEI immediatus quo vires
creaturearum in agendo sustentat. Hic pro diversitate
objectorum est vel generalis s. physicus, qui æque
ac conservatio, circa omnes omnino creatureas in
physicis earum viribus sustentandis versatur; &
adeo est necessarius, ut illo sublato semet nulla ex
parte movere aut ad aliquid determinare valeant
creature; & quoniam hic concursus respicit tan-
tum generale actionis sive actionem materialiter
spectatam, nulla in DEUM redundat culpa, quam-
vis creature scelestissimas quascunque actiones pa-
traverint; formale quippe actionis sive specialis ad
actionem certam determinatio & ejusdem execu-
tio*

tio ipsis est adscribenda. Vel *specialis*, cuius objec-
tum sunt actiones hominum liberæ sive morales,
unde etiam hic DEI concursus *moralis* vocatur.
Quum vero omnes hominum actiones non sint uni-
nius ejusdemque indolis, verum aliæ legi conve-
niant, aliæ eidem repugnant, h. e. sint vel bonæ
vel malæ: etiam diversimode circa utrasque versa-
tur DEI concursus. Ad has enim DEUS concur-
rit tantum *generaliter* & *physice* ad illas vero quo-
que *moraliter* varia suggerendo motiva. *Moralis*
hic DEI concursus iterum dupliciter se exserit, aut
enim est *naturalis*, sive *nude moralis*; ubi DEUS
per legem in natura humana manifestatam osten-
dit, quid faciendum quidve omittendum sit, &
quænam *confectaria* quamlibet sequantur actionem;
vel *Spiritualis* qui tantum versatur circa bona ope-
ra, per fidem in Christum justificatorum.

§. VIII.

Gubernatio est actus DEI ad extra, quo actiones
omnes præcipue humanas, primum ad fines proximos,
aliisque ulterioribus subordinatos dirigit, & quidem i-
ta ut omnia tandem ad finem ultimum glorie Divinæ
manifestationem tendant. Vid. Wall. Prænot. Th. Part.
II; §. 16. Gubernationem hanc Divinam adeo es-
se necessariam quisque facile admittet, qui vel pa-
rum ad singulos eventus mutationesque in systema-
te hoc mundano contingentes, optimumque illum
ordinem, qui ubique deprehenditur, attenderit. Quid
loquamur de singulis hominum actionibus, quæ ple-
rum-

rumque contra ipsorum opinionem cedunt, & longe excellentiorem finem saepe obtinent, quam ipsi sibi unquam persuadere potuerunt. Et quamvis homo qua nativitatem spectatus adeo sit inermis & omnibus creaturis miserior, accedente tamen educatione & crescente rationis usi singulis antecellit; omnia quæcunque oculis ejus subjacent, in suos usus convertere potest, & cætera omnia gubernat, eorumque est Dominus. Si jam quis in iis singulis de Gubernatione Divina dubitare vellet: aut se ipsum omnia sua fata exacte noscere, omnesque suas actiones ad certam & præfixam metam dirigere posse; aut cuncta puro quodam casu accidere, contendet; aut etiam singula fato cuidam tribuet; Sed istud propriæ cujusque mortalis experientiæ repugnat, immo vires humanas longe excedit; illud eo minus concipi potest, quo certius singula, quæcunque in mundo fiant, aut a decreto DEI, aut a rebus ipsis creatis, decreto DEI productis, fiant, ceu hoc ex antecedentibus §§. IV. V. VI. & VII. satis concludere possumus; hoc ad fatalismum dicit. Immota ergo manet veritas DEUM gubernare cuncta maxima cum minimis. Quin gubernatio hæc Divina sit omnibus modis absolute perfecta, nemo dubitare potest, nisi peritus usu rationis semet privare voluerit. Est enim DEUS Ens perfectissimum omnes possidens perfectiones compossibilis: vi ergo omniscientiæ suæ & infinitæ sapientiæ optime novit, quid cuique creaturarum maxime conducat, & quomodo singulæ creaturarum actiones ad finem ultimum Sui Ipsiœ gloriam

riam tendere queant; vi bonitatis & clementiae vulc
DEUS T. O. M. tantum felicitatis cuique conferre,
 quātæ pro limitata sua natura est capax; & vi o-
 mnipotentiae suæ omnino efficere potest & valet o-
 mnia quæ vult. Quis vero summum hoc Divinum
 Regimen, cujus quotidie tot & tam miranda cernun-
 tur specimina, juste prædicare valet? Sive enim
 in regno naturæ, sive gratiæ vestigia ejus quærere
 volueris, in hæc utique verba tua resolvetur opera:
 ὁ θεός τοισί καὶ οὐδιας οὐδὲ γνώσις θεός ὡς αἰσχετικός τὰ
 κείματά αὐτοῦ καὶ αἰσχύλια τοι αἴσθοι αὐτοῦ. Rom. XI: 33.

§. IX.

Quoniam igitur **DEUS**, qui solus est indepen-
 dens, omnibus creaturis existentiam benignissime est
 largitus, (§. IV.) eandem pro liberrima sua voluntate
 continuat (§§. V. VI) vires creaturarum suscitat (§.
 VII.) ad actionesque omnium, præcipue vero huma-
 nas concurrit, ipsasque moderatur & dirigit, (§. VIII.)
 omnes creaturæ a DEO perfecte & omnimode depen-
 dent. Unde Ipsi perfectum & illimitatum competit
 jus in omnes creaturas, ut adeo pro suo beneplacito
 de earum substantiis, viribus & actionibus, immo u-
 sibus & fructibus disponere queat. Hinc etiam **DE-**
US omnium est superior & quidem Summus, spe-
 ciatim vero hominum, qui idcirco sunt ipsius *subdi-
 ti*, ideoque ad omnes suas actiones liberas, ad **DEI**
 voluntatem componendas obligantur. Omni autem
 juri perfecto, cum perfecta quoque respondeat ob-
 ligatio, videmus sic homines perfecte esse obligatos,
 ideo-

ideoque cogi posse ad actiones suas liberas voluntati
Divinæ conformandas; quæ proinde summa homi-
nibus est lex. Cum vero DEUS nihil aliud velle
possit, quam quod summis Ejus perfectionibus, quæ
inter se atmicissime conspirant, conveniat, sequitur
nos esse obligatos ad instituendas actiones nostras
perfectionibus Divinis convenienter; quæ ideo sunt
exemplar ad quod DEUS legem naturæ conforma-
vit, quam prout & perfectiones Divinas quilibet,
ductu sanæ rationis ex ipsa natura & consecutione
rerum, cognoscit. Unde simul ratio patet, cur lex
naturæ sit immutabilis & necessaria atque universalis
& quidem ita, ut sese extendat ad omnes & singu-
las omnium omnino hominum actiones. De existen-
tia, natura & indole hujus legis propria cujusque
hominis *conscientia* tam *unteredens* quam *consequens*
sive hæc *excusans* fuerit sive *accusans*, optimus est
testis; & quidem adeo omni exceptione major, ut
ipsi loquenti aliquid regerere plane sit impossibile.
Legem hanc naturalem nullum alium in finem no-
bis indidit mentibusque nostris impressit Sapientissi-
mus Creator, quam ut juxta ejus præscriptum sin-
gulas nostras actiones internas & externas, ad mani-
festandam gloriam Divinam fusciperemus. Hoc
autem cum alia ratione fieri a nobis nequeat, quam
desumendo motiva actionum nostrarum ex perfectio-
nibus Divinis, dumque facimus, DEUM colere di-
cimur: patet nos perfecte obligatos esse ad cultum
DEI. Hæc obligatio derivata est ex independentia
DEI & Summa Ejus Majestate, nostraque omnimoda

dependentia ab Eo, & qua Creationem & Providentiam Divinam, ceu in antecedentibus (§. IV. V. seq.) est ostensum. Sequitur hinc *summam DEi Majestatem & maximam in nos beneficentiam conjunctam cum nostra omnimoda dependentia, sistere nobis ipsum fundamentum cultus Dicini.* Quo igitur evidentius infinitæ Divinæ perfectiones nobis innotescunt, & quo pluribus majoribusque a DEO cumulamur beneficiis, tanto magis etiam ad eadem juste agnoscenda DEUMque colendum obligamur.

§. X.

Diximus §. præced. cultum DEI consistere in eiusmodi actionibus, sive præstatione actuum, quorum motiva sunt perfectiones Divinæ. Quum vero hi actus sint vel *interni*, qui animi, vel *externi*, qui corporis motibus efferuntur; patet *cultum DEi* quoque esse & *internum & externum*; ad utrumque perfecte obligamur. Quibus præterea actibus specialioribus uterque hic cultus absolvatur vid. *Wall. Præn. Th. P. II. §. 51 - 74.* *Religio* est nihil aliud, quam certus & determinatus DEUM colendi modus; obligamur ad cultum DEI, ergo etiam ad religionem. Cum autem hæc religio cuius jam fecimus mentionem, ex iisdem principiis est derivata ac cultus DEI, b. e. iis quæ recta determinat ratio, *naturalis* audit. Hæc religio fundatur lege naturæ, cuius rigor cum sit maximus (§. IX.) ita ut exactissimum ab homine requirat obsequium, non solum qua actiones externas, verum & qua minimos & intimes animi

motus; patet sic quoque religio naturalis sese exten-
 dat. Ex hujus enim præscripto obligati sumus ad
 omnes illos actus præstandos, quos cultus DEI tam
 internus quam externus nobis injungit; consequen-
 ter etiam ad adimplendam totam naturæ legem. Quæ &
 erat hypothesis, sub qua primus homo æternam
 salutem conserueretur. Hoc eidem factu tanto erat
 facilius, cum sufficientibus ad idem, in prima crea-
 tione, ornatus erat viribus. Gaudebat enim *luce in-*
tellectus, qua distinctor novit omnia sua officia, &
sancitate voluntatis, qua constanter ad bona lege
 præcepta propendebat, omniumque etiam minimam
 rum propensionum, cum lege exactam obseruavit
 conformitatem. Hinc religio quoque naturalis ad æ-
 ternam salutem obtinendam in se omnino erat suffi-
 ciens. Quoniam vero homo abusu libertatis suæ, vi-
 rium illarum in prima creatione acceptarum, non
 solum miserrimam fecit jacturam, verum etiam, lo-
 co ipsarum, qua intellectum & voluntatem adeo est
 obscuratus & corruptus, ut jam totus quantus in
 mala propendeat: neutquam legem naturæ explere
 valet; ceu cujusque hominis propria conscientia,
 præter apertissima Scripturæ loca, hujus rei satis lu-
 culens est testis. Qiamobrem etiam religio natura-
 lis ad æternam salutem obtinendam jam est insuffi-
 ciens. Sic homo transgressione legis infinitam DEI
 majestatem lœdens, reus quoque fiebat poenarum in-
 finitarum; quas eam ob limitatam suam naturam,
 alia ratione luere non potuit, in æternum iisdem
 plectendus erat. Ex summa hac miseria elaben-

di ratio sibi relicta nullum excogitare potuit medium. Si ergo inde liberaretur, speciali DEI opus erat misericordia, sapientissimoque consilio, quo læsa Divinæ Majestati satisficeret, homoque in illum perducetur statum, ut amissam salutem iterum recuperare valeret. Hoc cum jam per verbum revelatum præstiterit Benignissimum Numen, & per opus Redemtionis, tanta tamque sublimia nobis dederit infinitarum perfectionum suarum documenta, quanta ratio sibi relicta ne imaginando quidem adsequi valeret: sequitur nos ad motiva actionum nostrarum, ex his per revelationem manifestatis Divinis perfectionibus, pariter ac ab iis quæ a natura innescunt, desumenda, obligatos esse; Adeoque cum religio Revelata consistat in præstatione actuum, quorum motiva sunt perfectiones Divinæ in opere Redemtionis manifestatæ, nos ad religionem Revelatam omnino esse obligatos, itidem patet.

Majestas ergo Divina & maxima DEI in nos beneficentia, quatenus illa in Redemtionis negotio elucescit, fundamentum substernit nostræ ad religionem Revelatam obligationi. Et quémadmodum motiva religionis naturalis sunt petita solum ex illis operibus & beneficiis Divinis, quæ DEUS præstat in regno naturæ, quæque ope luminis naturalis cognoscere valemus, h. e. a Creatione & Providentia Divina: ita jam motiva religionis Révelatæ derivantur ex operibus & beneficiis Divinis in regno gratiæ. h. e. ab opere Redemtionis salutarique ejus efficacia. Adeoque longe sublimioris sunt indolis, cum ad summum

mum illud bonum, beatificam DEI in cœlis fruitio-
nem, ad quam residuis, naturæ viribus pervenire
plane esset impossibile, actiones nostras dirigant & dis-
ponant. Haud difficile hinc intelligitur in quantum
aucta motivorum & multitudine & efficacia, augea-
tur nostra ad hanc religionem obligatio; quantumque
miserrimi nos homunciones DEO O. M. debeamus,
qui non solum noster est Creator, Conservator, &
Gubernator Benignissimus, verum & Redemptor Gra-
tiosissimus.

§. XI.

Quæ in præcedentibus §§. de fundamento tam re-
ligionis naturalis quam revelatae brevissime edisse-
ruimus, singula sub emphatica hac locutione:
אָמַן־אָמֵן אֶת־אֱלֹהִים in antea allato di-
cto Mal. I: 6. continentur. Vox enim אֶת־אֱלֹהִים vi o-
riginis Dominum sive Sustentatorem designat, adeoque
perfectum DEI jus in nos Eiusque præ nobis emi-
nentiam innuit. Quod tanto clarius patescit, quando
simil consideratur altera vox בְּנֵי quippe quæ de-
signat Patrem & dum per metaphoram DEO in
scripturis tribuitur, in dupli præsertim significatu
occurrit. Aut enim sumitur בְּנֵי (essentialiter) aut
בְּנֵיכֶם (personaliter.) In priori significatu tribui-
tur DEO non solum ceu Auctori & Conditori toti-
us universi omniumque rerum materialium & Imma-
terialium Syr. I: 7. Ebr. XII: 9. verum & ob innu-
mera & maxima illa beneficentia Divinæ documen-
ta, quæ in genus humanum exstare voluit Benignis-
simum

sumum Numen, & hoc respectu omnibus Divinitatis personis est commune Mal. II: 10. Matth. XXIII: 9. Eph. IV: 6. Jes. LXIII: 16. Rom. VIII: 15, hunc etiam significatum locum obtinere in dicto nostro Mal. I: 6. per se patet. In posteriori significatu tribuitur tam primæ DEitatis Personæ idque respectu Filii Ps. LXXXIX: 27. 2 Sam. VII: 14. Ebr. I: 5. Joh. VI: 37, 39. XVII: 1, 5, 11, 21. seq. Eph. I: 3. III: 14, 15. quam secundæ Personæ nempe Filio de substantia Patris ab æterno genito Ps. LXVIII: 6. ubi speciatim Messias dicitur *Pater orphanorum*, quia eos paterno affectu cura & protectione prosequitur; Jes. IX: 5. ubi dicitur *Pater æternitatis*, æternitatis scil. possessor, nobis vero auctor vid. Stock. Cl. L, S. V. T. p. 4. Ex quibus, uti & paullo superius allatis S. Scripturæ locis, summa DEI misericordia in redimendo genere humano etiam eluescit. Cum igitur DEUS O. M. sit generis humani & Pater & Dominus idque tam qua naturam quam gratiam: toti quanti a DEO dependemus. Maxima hinc etiam nobis oritur obligatio ad singula illa officia, quæ notio Patris & Domini nobis injungit, explenda. Quæ omnia cum vero & voluntati Divinæ conformi cultu contineantur, ad eundem præstandum, nosmet ex dicto saepius allato, itidem esse obligatos abunde satis patet. Hanc veritatem aliis quoque in locis eadem fere ratione nobis proponit scriptura, ut e. g. Act. XVII: 24. ubi Apostolus Atheniensibus qui ignoto DEO sacrificabant, verum DEUM notum facturus, ad cuius cultum eos excitare voluit, *Creatorem primo*
mundi

Cæli

*Celi & terræ describit, & deinde addit: Hic est
Celi & Terræ Dominus.* Sic etiam Apostolus in-
victissimum cultus DEI fundamentum in Creatio-
ne & jure DEI illimitato sive Dominio omnium
rerum ponit.

§. XII.

Coronidis loco verbo saltem attingere contro-
versiam illam inter Eruditos diu agitatam de a-
more DEI puro & impuro e re haud erit alienum.
Quænam nostra circa hanc rem sit sententia ex
antecedentibus satis patere existimamus. Ut enim
fundamentum cultus DEI non in sola majestate, ve-
rum simul operibus & beneficiis Divinis ad nos
relatis posuimus: ita nec cum illis facere possu-
mus, qui DEUM amore puro prosequendum esse
urgent. Hoc enim indolem & naturam ipsius a-
moris fere everteret, ceu idem uberior explicat
Budd. in Inst. Th. Mor. p. 150. seqq. Faciles quidem
concedere possemus, hominem sentire semet obli-
gatum DEO præstare cultum ob excellentiam E-
jus; an vero ita efficaciter ob excellentiam DEI
& præcisis Ejus operibus, quis videat semet ob-
stringi ad obsequia & cultum ipsi præstandum, ut
alioquin reus fiat servilis pœnæ, omnino negamus.
Proportio enim inter majestatem DEI & nostrum
debitum, absque operibus & beneficiis Ejus, est
ita comparata, ut actu nos sub dominio DEI non
constituat; nam inde sequeretur, ut quo excel-
lentior quis, eo majus quoque haberet jus alte-

D. rum

rum ipso actu sibimet subjiciendi. Quod ut absurdum in vita humana, ita nec hic valet. Si igitur ad majestatem DEI juste agnoscendam & venerandam, h. e. ad DEUM solendum perfecte obligari queamus, nostra utique dependentia ab Eo maxime in censem venire debet. Hoc ipsum non modo sana nobis dictitat ratio, verum & omnia S. Scripturæ loca, quotquot cultum DEI nobis injungunt; & omnino Αξιοῦ ἐστιν, κύριε, λαβέσθη τὸ δόξαν
τὴν πρώτην τοῦτον δύναμιν. Οὐ σὺ ἔκποτε τὰ
πάντα, οὐδὲ δέ το δέλημα σὺ είσαι, οὐδὲ ἔκποτε αὐτόν.

Apoc. IV: 11.

MONSIEUR & cher ami.

Que la prosperité éternelle & temporelle des hommes se fonde principalement sur le respect & l'adoration de la tout puissance, c'est une chose, qu'un chacun peut comprendre, s'il y fait la moindre reflexion. Dans la scavante disputation, que vous mettez aujour, vous faites voir par des preuves assé convainquantes, le fondement & la nécessité, qu'il y a de connoître véritablement son créateur & de l'adorer.

Pour moi, qui ai eu l'avantage depuis longtems d'être du nombre de vos amis, je suis obligé nécessairement de vous prouver par ces courtes lignes, la joie particulière & extrême, que je ressens dans cette occasion; & de vous feliciter sur l'excellence de votre genie & sur la connoissance fondamentale, que vous possedez de chaques sciences

Heureux sont vos chers parens de voir eclore en vous, Monsieur, les fruits de vos études, qui vous attirent & attireront tant de louanges! La seule grace, qu'je demande de vous, Monsieur, est, que vous me permettiez de vous feliciter de reches & de tout cœur, ne souhaitant autre chose au monde, que de vous voir au plûtôt recompensé de vos mérites par des couronnes de lauriers. Du reste acceptez, je vous en prie, ces courtes lignes, qui sont pourtant bien intentionnées & sincères, comme une des moindres marques de mon amitié envers vous, & soyez bien persuadé de l'attachement parfait avec lequel je serai toute ma vie

MONSIEUR

Votre très affectionné serviteur
MAGNE, JAQUES ALOPÆUS.

AMICO, literis moribusque ornatissimo.

Cum nuper compcri Te, Amice Integerrime, Cathedram philosophicam non multis abhinc diebus ad scenorum, & specimen quod de fundamento cultus Divini solide conscripsisti, pro ea qua instructus es eruditione egregia & svavi morum integritate, masculine & modeste coram publico literatorum conventu defensurum esse: haud parum contra amicitiae leges me peccasse existimarem, si occasionem, publice latitiam, qua hanc ob rem animitus perfundor, testatam reddendi, prætermitterem. Ut enim in veste trito proverbio est, Κοντά τῷ φίλῳ ἀπαντει, ita & quin amicorum egregia facinora, nos voluptate afficiant jucundissima, dubium non fuperest. Ubi enim morum similitudo bonorum, eadem studia, eadem voluntates, in his sit, ut æque quisque altero delectetur ac se ipso, teste Cicerone. Gratulor ergo Tibi Amice Optime, ut ingenii dotes præstantissimas, ita eruditionem assidua ad Cleanthis lucernam Iucubratione comparatam haud vulgarem! Gratulor primum hoc industriae specimen pulcherrimum! Amicis denique & cognatis impense gratulor! faxit Supremum Numen, ut in posterum quoque destinata Tua honestissima semper prosperè cedant, quo sic præmia & ornamenta, quæ assiduos manent literarum & virtutum cultores, quam primum consequaris uberrima. Ita animo quam verbis pleniori voget

Tui amantissimas

CAROLUS KROGIUS,

MAGNE IACOBUS ALPOLANG.